

TRAFİKTE ARABA KULLANIRKEN MÜZİK DİNLEME ALIŞKANLIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ¹

Yusuf ÖZGÜL*, Salih AYDOĞAN**

Özet: Bu çalışma ile trafik hayatının vazgeçilmez bir olgusu olan müzik dinleme alışkanlıklarının sürücülerin sürüş deneyimlerine olan etkileri incelenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemiyle rastgele 218 kişiye ulaşılmış ve bu kişilere geliştirilen likert tipi anket formu uygulanmıştır. Anket verilerine ek olarak yöneltilen açık uçlu bir soru ile katılımcıların görüşleri alınmıştır. Anketten elde edilen veriler betimsel olarak incelenirken, açık uçlu soruya verilen cevaplar ise içerik analizi yapılarak belirli başlıklar altında incelenmiştir. Elde edilen veriler sürücülerin önemli bir kısmının trafikte müzik dinleyemedikleri zaman kendilerini kötü hissettiklerini fakat dinledikleri müziğin sesinin yüksek olmasının dikkatlerini dağıtarak trafik ihlalleri ve kazalarına sebep olduğunu göstermiştir. Ayrıca sürücülerin büyük bir çoğunluğunun şehirlerarası yolculuklarda algılarını açık tutabilmek amacıyla müzik dinledikleri fakat sürüş esnasında müzik çaların ayarlarıyla oynanmasının trafik güvenliğini yüksek oranda tehlikeye soktuğu belirlenmiştir. Bunlara bağlı olarak; şehirlerarası yolculuklarda sürücülerin uyuyakalması ile yaşanan kazaların önüne geçmek amacıyla sürücülerin müzik dinlemelerini teşvik edecek kamu spotlarının televizyonlarda yayınlanması, ayrıca trafik güvenliğini tehdit eden yüksek sesli müzik dinlemenin de gerekli kanunlar çıkartılarak ek cezalara tabi tutulması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Trafik, Sürücü.

Analysing Driving Habits in Traffic and Music Habits On Some Variables

Extended Abstract: Listening to music is indispensable part of the daily traffic life. Unfortunately there is no statistical data about music in the official traffic accident reports. Therefore researchers have to reveal the influence between listening to music and driving experiences. The purpose of this study is to determine these influences on some variables and make proposals related to findings. The study sample consists of 218 random selected traffic drivers. In the selection process “Purposive Sampling”

¹ Bu çalışma, 2012 yılında Yusuf Özgül tarafından yazılan “Trafikte Araba Kullanırken Müzik Dinleme Alışkanlıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Arş. Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, SİVAS.

** Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, ANKARA.

method (Sencer, 1989) has been used and all selected participants had driver licence. To collect the data, a likert type survey and an open-ended question has been developed to find out participants personal experiences about music and driving. All collected survey data described by descriptive analysis and open-ended question responses analyzed via qualitative content analysis. According to results, %54,1 of participants stated that the absence of music caused bad feelings while driving. Similarly Brodsky and Slor (2013) reported that listening driver-preferred musics elevated positive moods and enjoyment for trips however this background also produced the most frequent severe driver miscalculations and inaccuracies, violations, and aggressive driving. Listening to music also can be a distracting auditory stimulus while driving (Ünal and others, 2012). Significant amount of participants (%72,5) stated that listening to music with high volume caused problems on hearing auditory stimulus occurring outside of the vehicle. Additionally, listening to music at the intercity trips can save the drivers and passengers lives. Ünal and others (2013) reported that arousal was higher in the presence than the absence of the music. Intercity trips usually take too much time and this condition may cause drivers fell asleep or being distracted. In this regard %79,8 of participants stated that listening to music at intercity trips improved their perceptual skills. Unfortunately, collisions linked to music devices have been known for some time; adjusting the radio controls, swapping tape-cassettes and compact-discs, or searching through MP3 files, are all forms of distraction that can result in a near-crash or crash (Brodsky and Slor, 2013). One fourth of participants stated that they usually adjusted their audio players while driving which can cause violations and accidents. Results show that the tempo of the music may affect the driver experiences. In this regard one fourth of participants stated that listening to fast tempo music increased their driving speed. Similarly Brodsky (2002) reported that listening to fast tempo music caused driving speed to increase and traffic violations to happen: disregarded traffic-lights, lane crossings, and collisions were most frequent with fast-paced music. In contradistinction to Brodsky (2002), faster tempo music was found to improve the accuracy of harder decision-making only, not that of easier decision-making (Day and others, 2009).

Key Words: Music, Traffic, Driver.

GİRİŞ

İnsanoğlu, varoluşundan itibaren içerisinde bulunduğu gelişim sürecinde diğer canlılardan farklı olarak doğanın gücünü lehine kullanmayı bilmiş, kendine ait karmaşık iletişim sistemleri oluşturmuş ve duyuşal hazlarını tatmin etmek amacıyla sanatın çeşitli türlerine yönelmiştir. Tüm bu olguların hepsi zamanla insanoğlunun kültürel altyapısını oluşturmuştur. Doğal olarak, yeni doğan bir çocuk, her şeyi kendi başına keşfetmesi gereken bir dünyaya değil; mevcut kültürel birikimin var olduğu bir dünyada, bu birikimi ömrü boyunca edinerek veya üzerine bir şeyler katarak kendine yer edinir. Bu kültürel birikim, insanoğlunun sosyal bir varlık olması nedeniyle dünya yüzeyine yayıldıkça, birlikte yaşama dürtüsü ile oluşan toplumlarda farklılık göstermektedir.

Sosyal yaşantımızın en önemli unsurlarından biri ise milattan önce 2000’li yıllarda tekerleğin keşfi ile ortaya çıktığı kabul edilen insanoğlunun

vazgeçilmezi günlük trafik hayatıdır (Chong ve diğerleri 2008, Aktaran: İnce, 2009). Günümüzde neredeyse insan yaşamının var olduğu her yerde günlük trafik hayatını görmek ve tecrübe etmek olasıdır. Günün ilk ışıklarıyla beraber; bakkallara ekmek dağıtan araçlar, öğrencileri okullarına bırakan okul servisleri, otomobillerine binip işe giden çalışanlar, minibüsün gelmesini bekleyen insanlar gibi bazı örnekler, bize günlük trafik hayatının hayatımızda ne denli önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Trafik olgusu, sadece günlük hayattaki kolaylaştırıcı yeriyle değil; genel olarak ele alındığında kuralları, işaretleri, kazaları, sıkışıklıkları ve tehlikeleriyle genel bir bütündür. Trafikte taşıt kullanmak, yüksek oranda psiko-motor beceri ve görsel-işitsel algı gerektirmektedir. Sürücüler, sadece kendi hayatlarına değil; taşıtta bulunan diğer insanların, yayaların ve diğer sürücülerin hayatlarına karşı sorumluluk duymalıdır. Bu sorumluluk ilk olarak sürücü kurslarında gerekli eğitimi aldıktan sonra devletin yaptığı ehliyet sınavında başarılı olmakla başlar. Aracı kullanabilmek için gerekli motor kabiliyetleri edinen ve trafikte uyması gereken kuralları öğrenen birey, artık trafik hayatına bu sorumluluklarının bilincinde olarak başlayabilir.

Ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre 2008 yılında meydana gelen ölümlü ve yaralanmalı trafik kazalarının %88 gibi önemli bir kısmı sürücü hatalarından dolayı meydana gelmiştir. Yine aynı araştırmaya göre 2009 yılı trafik kazaları ile ülkemize mal olan toplam maddi hasar 980.209.298 TL olarak hesaplanmıştır (Trafik Kazaları Özeti, 2010). Bu denli büyük maddi ve manevi kayıplar, trafik olgusunun tüm yönleriyle incelenmesini ve mevcut sorunların çözümü için fikirlerin ortaya atılmasını gerekli kılmaktadır. Bu durumda farklı disiplinlerdeki araştırmacıların, hâkim oldukları alanların trafik hayatına etkilerini çeşitli değişkenler üzerinden incelemesi önem teşkil etmektedir.

İnsan, ses ile çevrili bir dünyaya doğar. Doğduğu bu dünyada ses, diğer doğal, kültürel ve toplumsal öğeler arasında çok önemli bir yer tutar. Sesin olmadığı dünyada iletişim ve etkileşim çok zor olur. İnsanın çevresi, tüm bu seslerden oluşur ve insan bu farklı sesleri, kaynağı, türü ve işlevi açısından algılar, çözümler, yorumlar (Uçan, 2005). Sesler günlük trafik hayatında da sürücüler için büyük önem taşımaktadır. Bir sürücü, çevresinde olup biten olayları görsel ve işitsel olarak algılamalı ve bu uyaranlara tepki verebilmelidir.

Günlük trafik hayatındaki sesler sadece çevre kaynaklı seslerden oluşmamaktadır. Sürücülerin birçoğu araç kullanmayı müzik dinleyebilmek için güzel bir fırsat olarak görürler. Araç içerisinde müzik dinlemek, trafik hayatının vazgeçilmez bir olgusu olarak kabul edilebilir çünkü müzik, insanların günlük hayatı içinde yer alan vazgeçilmez bir öğedir. Müziği sevmeyen ya da dinlemeyen kimseye rastlamak mümkün değildir çünkü müzik haz verir, mutlu eder, coşku verir ve bir yandan da insanların kendilerini ifade etme araçlarından da bir tanesidir. Özetle müzik, insan hayatının en temel öğelerinden birisidir

(Khan, 2001). Müzik günlük hayatımızda çok geniş bir kullanım alanına sahiptir. Radyoda, televizyonda, işyerinde, konserlerde, danslarda, okullarda, spor karşılaşmalarında vs. her yerde dinlenir (Çoban, 2005). Müzik ile insan beyni arasında da güçlü bir ilişki vardır. Müzik biyolojisi araştırmaları göstermiştir ki beyin, hem frekans (perde) analizleri gibi müziğe özel görevlerde uzmanlaşmış bölgelere sahip (sağ arka üst temporal korteks), hem de yeni bilişsel kalıplar yaratmak için (ses ve zaman organizasyonu gibi) farklı mekanizmaları ve alanları birleştirmektedir (Ayata ve Aşkın, 2008). Beyin açısından müzik aslında algılanması gereken karmaşık bir uyarıdır; seslerin yüksek veya alçak notalar şeklinde olması (seslerin perdesi), müziğin ritmi, melodisi ve volümü birlikte algılanmak ve değerlendirilmek zorundadır. Dolayısıyla da müziğin algılanması beynin sadece tek bir bölgesinin değil farklı bölgelerinin birlikte çalışması ile ortaya çıkan bir işlemdir (Karaçay, 2010). Beyin ve müzik arasındaki ilişki güçlü olduğundan, insanın duyduğu müziğe anında tepki vermesi çok doğal bir reaksiyondur (Yener, 2011).

Sürücülük performansı, doğuştan gelen, deneyim ve bilgiyle gelişen yeteneklerimizle belirlenir. Dikkat, konsantrasyon, el-ayak-göz koordinasyonu, refleks, hız-mesafe tahmini, karar verme/muhakeme yeteneği bu yeteneklerden belli başlıları arasında yer almaktadır (Hasanhanoğlu, 2008). Bir sürücünün psikolojik ve algı-konsantrasyon durumu trafikte araç kullanım şekline etki edebilir. Sezer (2011) müziğin öfke ve psikolojik belirtiler üzerine etkisini araştırdığı çalışmasında müzik türlerinin insan psikolojisinde farklı etkiler yarattığını bulmuştur. Araştırma sonucunda en çok arabesk müzik dinleyen kişilerin öfkelerini kontrol edemeyerek öfkelerini dışa vurdukları görülmüştür. Öfkelerini en iyi şekilde kontrol edebilen grup ise klasik müzik dinleyicileri olarak belirlenmiştir. Müzikal olan insan beyni, doğumdan itibaren hayatı boyunca çalışmaya devam eder. Müzikal beyin, bütün olarak geniş sinir sistemlerinden çok, müziği değerlendirme konusunda uzmanlaşmış yerel bölgelerden oluşmaktadır. Bu yerel bölgeler, çeşitli işlevleri yerine getirebilmek üzere bölgelere ayrılmıştır. Müziği tecrübe eden beynin; görsel, işitsel, duyuşsal, bilişsel, bellek ve motor sistemleri etkilenir (Hodges, 2000). Karaçay (2010) ise ilgili araştırmasında, müziğin insan beyninde öğrenme, dil, duyguların ifadesi, hafıza, fizyolojik ve motor kontrol gibi işlevleri etkilediğini belirtmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Betimsel araştırmalar ilgilenilen durumu tanımlamaktayken, tarama modelinde ise var olan bir durumun var olduğu şekliyle betimlenmesi amaçlanır (Karasar, 2009). Bu araştırmada nicel araştırma modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Amaçlı örnekleme, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Başka bir deyişle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989). Bu araştırma, ehliyet sahibi olan araç sürücüleri üzerinde yürütülmüştür. Araştırma grubunda yer alacak katılımcıların belirlenmesi için *amaçlı örnekleme* tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların örnekleme dahil olabilmeleri için, ehliyet sahibi olmaları yeterli görülmüştür. Bu araştırmaya Sivas ilinden toplam 218 kişi katılmış ve bu kişiler rastgele seçilmiştir. Araştırma grubunda farklı sosyoekonomik düzeydeki bireylerin yer alması için cinsiyet, meslek grubu ve yaş değişkenleri göz önüne alınarak maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın temel veri kaynağı, araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla toplanan verilerden oluşmaktadır. Anket formu toplamda 3 bölümden oluşmaktadır. Dört sorudan oluşan ilk bölümde katılımcıların kişisel bilgilerine, 11 sorudan oluşan ikinci bölümde katılımcıların müzik dinleme ve trafikte araba kullanma alışkanlıklarına, açık uçlu tek sorudan oluşan üçüncü bölümde ise katılımcıların kişisel görüşlerine ulaşmak amaçlanmıştır. Anket toplam 16 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Katılımcılara uygulanan anketler sonucu elde edilen veriler, kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan bu veriler daha sonra SPSS 18 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans analizleri yapılmıştır. Anketin açık uçlu son sorusu ile elde edilen veriler ise araştırmacı tarafından değerlendirilerek başlıklar halinde kategorize edilmiştir.

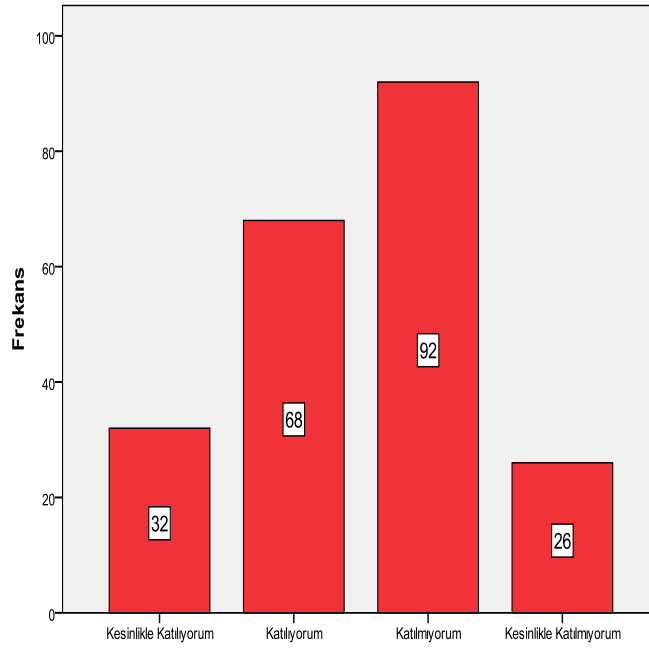
BULGULAR ve YORUM

Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Öğrenim Durumu İstatistikleri

- Toplam 218 katılımcının %20,2'si bayan sürücü iken, %79,8'lik kısım ise erkeklerden sürücülerden oluşmaktadır. Katılımcıların %50,9'u 36 - 45 yaş aralığındaki sürücülerden oluşurken, 26 - 35 yaş aralığındaki sürücüler 24,8'lik oranlarıyla bu grubun hemen altında bulunmaktadır. Kırk altı yaş ve üzeri sürücüler %17,4 iken, kalan 18 - 25 yaş aralığındaki sürücüler ise %6,9 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %34,4'lük kısmı üniversite mezunu kişilerden oluşurken, bu gruba benzer şekilde %33'lük kısım da ortaöğretim mezunu

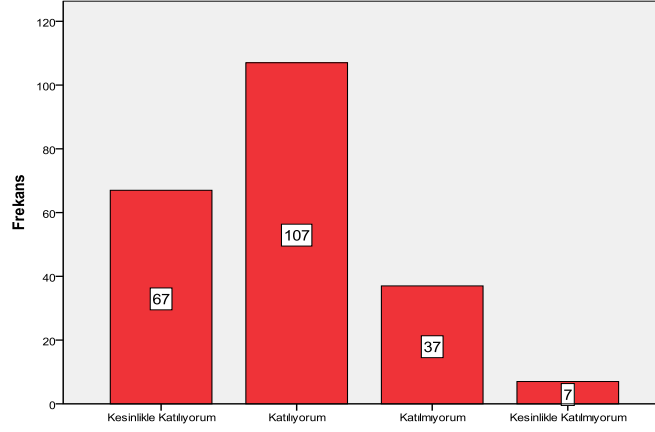
kişilerden oluşmaktadır. Bu iki gurubu %25,2'lik oranıyla ilköğretim mezunları takip ederken, kalan %7,3'lük kısım ise lisansüstü mezunlarından oluşmaktadır.

Şekil 1. Katılımcıların “Kullandığım araçta herhangi bir nedenle müzik dinleyemezsem kendimi kötü hissederim” önermesine verdikleri cevapların dağılımı.

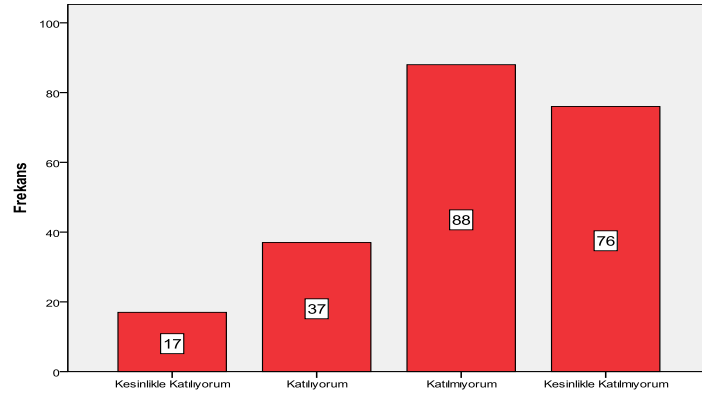
- Sonuçlar incelendiğinde ilgili soruya olumsuz yanıt veren %54,1'lik kısım araçlarında müziğin olup olmasının onlar için herhangi bir önemi olmadığını vurgularken, olumlu yanıt veren %45,9'luk önemli bir kesim ise araçlarında müzik olmadığında kendilerini kötü hissedeceklerini belirtmişlerdir. Ankette bulunan açık uçlu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise, bu soruya verilen 61 cevabın 13 tanesi araç içerisinde müzik dinlemenin sürücülerin psikolojilerinde yarattığı olumlu görüş ve tecrübelerden oluşmaktadır. Bu 13 kişiden bir sürücü, müziğin kendini rahatlattığından, bir diğeri huzur verdiği için ve bir diğeri ise kendisini trafikte daha toleranslı hale getirdiğinden bahsetmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların "Uzun yolda yalnız başıma araba kullanırken algımı açık tutabilmek için müzik dinlerim." önermesine verdikleri cevapların dağılımı.

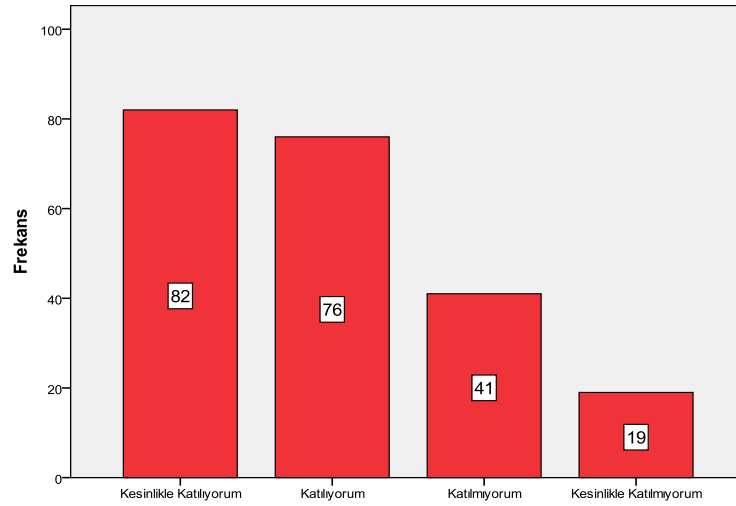
- Sonuçlar incelendiğinde ilgili soruya verilen cevapların %79,8 gibi önemli bir kısmı şehirlerarası yolculuklarda algılarını açık tutabilmek amacıyla müzik dinlerken, kalan %20,2'lik kısım ise böyle bir şeye ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. Ankette bulunan açık uçlu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise, bu soruya verilen 61 cevabın 7'si şehirlerarası yolculuklarda müzik dinlemenin olumlu sonuçlarına dair görüş ve tecrübelerden oluşmaktadır. Bu 7 tecrübeden 1 tanesi ise uzun yolda müzik dinlenilmediğinde sürücünün uykuya dalması sonucu yaşanan ağır hasarlı bir kaza olayından bahsetmiştir.

Şekil 3. Katılımcıların "Dinlediğim müzik hızlı tempoda ise, genellikle kendime hâkim olamam, aşırı hız yaparım." önermesine verdikleri cevapların dağılımı.

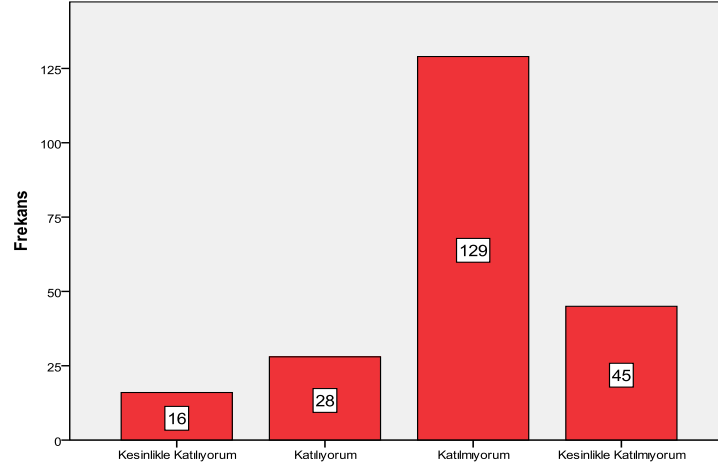
- Sonuçlar incelendiğinde sürücülerin %24,8'i hızlı tempolu müzikler dinlediğinde aşırı hız yaparken, kalan %75,2'lik kısım ise hızlı tempolu müziklerden etkilenmemektedir. Ankette bulunan açık uçlu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise, bu soruya verilen 61 cevabın 3 tanesi sürücülerin hızlı tempolu müzikler dinledikleri zaman etkilenecek aşırı hız yapmalarına dair olumsuz görüş ve tecrübelerden oluşmaktadır. Bu 3 tecrübeden 1 tanesi hızlı müzik dinlenmesi sebebiyle yapılmış olan hasarlı bir kaza olayından bahsetmiştir.

Şekil 4. Katılımcıların “Araba içinde dinlediğim müziğin ses seviyesi fazlaysa dışardan gelen işitsel uyarıları algılamada güçlük çekerim.” önermesine verdikleri cevapların dağılımı.

- Sonuçlar incelendiğinde sürücülerin %72,5 gibi yüksek bir oranı yüksek sesle müzik dinlemenin dışardan gelebilecek sesli uyarıları engellediğini belirtirken, kalan %27,5'lik kısım ise bu durumdan etkilenmediklerini belirtmiştir. Ankette bulunan açık uçlu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise, bu soruya verilen 61 cevabın 25 tanesi yüksek sesle müzik dinlemenin getirdiği olumsuz sonuçlara dair görüş ve tecrübelerden oluşmaktadır. Bu 25 görüşün ve tecrübenin 5 tanesi yüksek sesli müzik nedeniyle oluşan trafik ihlali, 3 tanesi maddi hasarlı kaza, 1 tanesi ise ölümlü - yaralanmalı kaza olarak belirtilmiştir.

Şekil 5. Katılımcıların "Araba kullanırken sık sık müzik çaların ayarlarıyla oynarım." önermesine verdikleri cevapların dağılımı.

- Sonuçlar incelendiğinde katılımcıların %20,1'inin müzik çaların ayarlarıyla sık sık oynadığı görülürken, kalan %79,9'luk kısmın ise seyir esnasında müzik çalarla pek ilgilenmediği görülmüştür. Ankette bulunan açık uçlu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise, bu soruya verilen 61 cevabın 8 tanesi bu durumun getirdiği olumsuz sonuçlara dair görüş ve tecrübelerden oluşmaktadır. Bu 8 cevabın 3 tanesi, müzik çaların ayarlarıyla oynamanın sebep olduğu dikkat dağınıklığı ile yaşanan hasarlı trafik kazası, 1 tanesi ise yaşanan trafik ihlalden bahsetmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların "Trafikte araba kullanırken müzik dinlemenin olumlu ya da olumsuz sonuçlarına ilişkin yaşadığınız bir olay var mı? Lütfen kısaca açıklayınız?" Açık uçlu sorusuna verilen cevapların içerik analizi tablosu.

Kategoriler	Frekans	%
Araç içerisinde dinlenen müzik sesinin aşırı açık olmasının yarattığı olumsuz sonuçlar	25	40,9
Araç içerisinde dinlenen müziğin sürücünün rahatlamasını sağlaması üzerine olumlu görüş ve tecrübeler	13	21,3
Uzun yolda araç kullanan sürücülerin dinledikleri müziğin algılarının açılmasını sağlaması üzerine olumlu görüş ve tecrübeler	7	11,4

Sürücülerin müzik çalarlarının ayarlarıyla oynamasının oluşturduğu olumsuz görüş ve tecrübeler	8	13,1
Sürücülerin hızlı tempolu müzikler dinlemesinin araç kullanımlarına olumsuz etkilerine dair görüş ve tecrübeler	3	4,9
Sürücülerin belirttikleri araştırmanın konusu dışında kalan görüş ve tecrübeler	5	8,1
Toplam	61	100

Tablo 1’den elde edilen verilere göre 16. soruya yanıt veren sürücülerin %40,9 gibi baskın bir kısmı müzik sesinin aşırı olmasının getirdiği olumsuz sonuçlar hakkında görüşlerini belirtmiştir. Sürücülerin %21,3’ü müzik dinlemenin araç içerisinde kendilerini rahatlattığına, %11,4’ü uzun yolda araç kullanırken müzik dinlemenin algılarının açılmasına yardım ettiğine, %11,3’ü müzik çaların ayarlarıyla oynamanın dikkat dağıtarak tehlikelere yol açabileceğine, %4,9’u ise hızlı tempolu müzikler dinlemenin yarattığı olumsuz sonuçlara, dair görüşlerini bildirmiştir. Diğer %8,1’lik kısım ise araştırma konusunun dışında görüş belirtmiştir.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bir noktadan başka bir noktaya etkin bir biçimde ulaşmak için birçok yol mevcuttur. Bu yollardan en sık kullanılanı ise şüphesiz ki günlük hayatımızda tecrübe ettiğimiz kara yollarıdır. Kara yollarının sağlıklı bir şekilde işlemesi bir ülkenin ekonomisi ve sivil ulaşımı yönünden çok önemlidir. Bu sebeple kara yollarını etkileyen etmenler etraflıca incelenmelidir.

Trafikte araç kullanırken müzik dinlemek de sürücülerin vazgeçilmez alışkanlıklarından bir tanesidir. Resmi kaza istatistiklerinde ne yazık ki araç içinde dinlenen müzik ile ilgili durumlar yer almamaktadır. Bu araştırmada da müzik dinlemenin bazı değişkenler açısından trafik hayatına olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Bulgular incelendiğinde araç içerisinde yüksek sesli müzik dinlemenin sürücülerin dikkatlerini yüksek oranda dağıttığı, kazalara ve trafik ihlallerine neden olduğu görülmüştür. Buna benzer olarak Ünal ve diğerleri (2012) müzik dinlemenin yol durumuna bakılmaksızın dikkat dağıtıcı bir ses uyarını olduğunu belirtmişlerdir. Bu konu hakkında görüş bildiren 25 katılımcıdan birinin yorumu ise şöyledir;

Katılımcı no. 129: “Üç yıl önce erkek kardeşim 23 yaşında bir kıza çarptı ve kaza sonucunda kız hayatını kaybetti. O gün arabada beş kişiydik ve sadece bizim kız vurduğunu fark etti. Arabanın sol camı patlamıştı ama hiç kimse bir şey duymamıştı. Neden mi? Çünkü arabayı zıplatacak kadar yüksek sesle müzik çalıyordu.”

Elde edilen verilere göre katılımcıların yarısı araçlarında müzik dinleyemediklerinde kendilerini kötü hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda Brodsky ve Slor (2013) ise sürücülerin kendi tercihleri olan müzikleri dinlerken pozitif ruh hali ve eğlenceli olduklarını belirtirken bu şekilde sürücülerin en sık görülen sürücü hataları, ihlalleri ve agresif sürücü olduklarını tespit etmiştir. Bu konu hakkında görüş bildiren 13 katılımcıdan birinin yorumu ise şöyledir;

Katılımcı no. 15: “Anım yok. Fakat müzik dinlemek araba kullanırken de olumlu oluyor. Sanki yanınızda bir arkadaşınız varmış gibi size yol boyunca eşlik ediyor. Moraliniz bozuk bile olsa çalacak güzel bir müzik size keyif verir. Yolculuğunuz gergin olmadan geçer. Müzik ruhun gıdasıdır.”

Şehirlerarası yollarda araç kullanmak kat edilen yolun uzunluğu açısından kimi zorluklar taşır. Sürücülerin uzun süreler boyunca direksiyon başında kaldıklarından uyku problemi ve dikkat dağınıklıklarıyla yüzleşebilmektedirler. Bu konuda katılımcıların yüzde seksen gibi önemli bir kısmı uzun yolda algılarını açık tutabilmek için müzik dinlediklerini belirtmişlerdir. Ünal ve diğerleri (2013) sürücülerin araçlarında müzik olduğunda, olmadığı duruma göre uyarılara müziğin volümüne bakılmaksızın daha iyi tepki verdiklerini ve öndeki araçların anlık hız değişimlerine verilen tepki sürelerinde olumlu etkiler oluşturduğu belirtmiştir. Bu konu hakkında görüş bildiren 7 katılımcıdan birinin yorumu ise şöyledir;

Katılımcı no. 204: “Şehir dışı yollarda müzik dinlemek beni daha motive ediyor ve uykumun gelmemesini sağlıyor. Dikkatimi daha fazla yola veriyorum.”

Araç içerisinde müzik dinleyen şoförler dinlemek istedikleri müzikleri veya radyo frekanslarını vb. değiştirmek istediklerinde müzik çalarlarının ayarlarıyla oynarlar. Brodsky ve Slor (2013) radyo kontrollerini ayarlama, kaset ve cd değiştirme, mp3 dosyalarını arama gibi birçok araç içi etkinliğin kazalara veya kaza yaratabilecek tehlikeli durumlara sebebiyet verebildiğini belirtmiştir. Bu konu hakkında görüş bildiren 8 katılımcıdan birinin yorumu ise şöyledir;

Katılımcı no. 86: “Ankara’dan gelince hanımın sevdiği müziği ayarlarken dikkatim dağıldı ve beton şeride vurdum. Sıfır teybi çıkarıp aşağı attım sinirlendim. Müzik çaları ayarlamam o kendi sessiz çalar.”

Araştırmadan elde edilen verilere göre katılımcıların dörtte birinin hızlı tempolu müzikler dinlediğinde aşırı hız yapma eğilimi gösterdiği belirlenmiştir. Buna benzer olarak Brodsky (2002), ilgili çalışmasında sürücülerin araç

kullanırken hızlı tempolu müzikler dinlemesinin araç hızına etki ettiği, kırmızı ışıkta geçme, şerit ihlali ve çarpışma gibi trafik ihlallerinin oluşma sıklığını artırdığını belirtmiştir. Buna karşın Day ve diğerleri (2009) ise hızlı tempolu müzik dinlemenin katılımcıların zorlu kararları daha doğru vermesini sağlarken, basit kararları vermelerine herhangi bir etkide bulunmadığını belirtmiştir. Bu konu hakkında görüş bildiren 3 katılımcıdan birinin yorumu ise şöyledir;

Katılımcı no. 166: “2011 yaz aylarında havanın sıcak, trafiğin yoğun olduğu bir gündü. Otobanda araba kullanıyordum. Sevdiğim hareketli bir parçanın çalmasıyla birlikte duran arabaların aralarına girmeye çalıştığımı fark ettim.”

Tüm bu bilgiler ışığında araç kullanırken doğru şekilde müzik dinlemenin yararlı olduğu açıktır. Brodsky ve Slor (2013) müzik dinlemenin hata yapma, trafik ihlalleri ve sürücü agresifliğine sebep olabileceği gibi trafik güvenliğini de artırabileceğini, bu sebeple sürücülerin dinledikleri müzikleri akıllıca seçmeleri gerektiğini belirtmiştir. Özellikle şehirlerarası yolculuklarda sürücülerin müzik dinleyerek algılarını açık tutmalarını sağlamaları için televizyonlarda bilgilendirici kamu spotları yayınlanması faydalı olacaktır. Ünal ve diğerleri (2012) çalışmasında müzik dinlemenin sürücülerin zihinsel işlevlerini artırdığını belirtmiştir. Bu şekilde müzik dinlemek şehirlerarası yolculuklarda birçok insanın hayatını kurtarabilir.

Araç kullanmak yüksek seviyede dikkat gerektiren bir eylemdir. Sürücülerin en ufak bir dikkat dağınıklığı kazalara sebep olabilmektedir. Araç içerisindeki müzik çaların ayarlarıyla oynamak en büyük dikkat dağıtıcı etmenlerdendir. Bunun önüne geçilebilmesi için yeni nesil araçlarda sürücülerin gözlerini yoldan ayırmadan müzik çalar ayarı yapabildiği direksiyona yakın kontrol sistemlerinin bulundurulması önerilmektedir.

Trafikte seyahat eden bir sürücü yakınında olan biten her şeyi görmek ve duymak zorundadır. Yüksek sesli müzik dinlemek sürücülerini dışarıdaki ortamdaki soyutlamakta ve daha dikkatsiz hale getirmektedir. Yüksek sesli müzik dinlemek kimi zaman yol isteyen bir ambulansın, kimi zaman korna çalarak uyarı yapan başka bir sürücünün sesinin sürücüye ulaşmasını engelleyebilir. Bu gibi durumların önüne geçebilmek amacıyla gerekli kanunlar çıkarılarak sürücülerin yüksek sesli müzik dinlemelerinin çeşitli ek cezalara tabi tutulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AYATA, E. ve Aşkın, C. (2008). Müziğin beynin bilişsel fonksiyonlarına olan etkisi. *İTÜ Dergisi*, 5(1): 13-22.
- BRODSKY, W. (2002). The Effects of music tempo on simulated driving performance and vehicular control. *Transportation Research*, 4(1): 219-241.
- BRODSKY, W. and Slor, Z. (2013). Background music as a risk factor for distraction among young-novice drivers. *Accident Analysis & Prevention*, 59: 382-393.
- ÇOBAN, A. (2005). *Müzikterapi*. Birinci basım. İstanbul: Timaş Yayınları.
- DAY, R., Lin C., Huang W. and Chuang S. (2009). Effects of music tempo and task difficulty on multi-attribute desicion-making: An eye-tracking approach. *Computers in Human Behavior*, 25: 130-143.
- HASANHANOĞLU, C. (2008). *Trafikte Sürücü Kişilik Yapısının Kaza Yapma Olasılığı Üzerine Etkisinin İstatistiksel İncelenmesi*. Yayınlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kazaların Çevresel ve Teknik Araştırması Anabilim Dalı, Ankara: Türkiye.
- HODGES, D. A. (2000). Implications of music and brain research. *Music Educators Journal*, 87(2): 17-22.
- İNCE, M. (2009). *Motorlu Taşıt ve Sürücü Kusurlarından Kaynaklanan Trafik Kazalarının İstatistiksel Olarak Analiz Edilmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Otomotiv Eğitimi Anabilim Dalı, Konya: Türkiye.
- KARAÇAY, B. (2010). Müzik ve beyin. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 7: 32-39.
- KARASAR, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ondokuzuncu basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KHAN, S.I. (2001). *Music* (K.H. Ökten ve T. Ökten, Çev.). İkinci basım. İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- SENCER, M. (1989). *Toplumbilimlerinde Yöntem*. İstanbul: Beta Basım.
- SEZER, F. (2011). Öfke ve psikolojik belirtiler üzerine müziğin etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 1472-1493.
- T.Ü.İ.K. (2010). Trafik kaza istatistikleri. [Internet-16.01.12] www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=70
- UÇAN, A. (2005). *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*. Üçüncü basım. Ankara: Evrensel Müzik Evi.
- ÜNAL, A. B., Steg, L., Epstude, K. (2012). The influence of music on mental effort and driving performance. *Accident Analysis and Prevention*, 48: 271-278.
- ÜNAL, A. B., Waard D., Epstude K. and Steg L. (2013). Driving with music: Effects on arousal and performance. *Transportation Research*, 21: 52-65.
- YENER, Y.A. (2011). Müziğin çocuklar ve yaşlılar üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29: 119-124.